

Vina a jej pastorálne stvárnenie

Mgr. Anna Belanji (rod. Richvalská)

Abstrakt

BELANJI (rod. Richvalská), Anna. [odborný článok]. Univerzita Komenského v Bratislave. Evanjelická bohoslovecká fakulta; Katedra praktickej teológie. Školiteľ: prof. ThDr. Július Filo, Dr.h.c. Stupeň odbornej kvalifikácie: Doktor evanjelickej teológie. Bratislava: EBF UK, 2008 s. 12

Odborný článok oboznamuje čitateľa o problematike vnímania viny, pocitov viny a vedomia o vine, pričom ponúka rady ako tento problém stvárniť v oblasti pastorálky. V úvodnej časti článok ukazuje na základné východisko, ktoré pramení v Božom Slove. Ďalej sa zaoberá podnetmi a výzvami stvárnenia z oblasti pastorálky.

Kľúčové slová: Boh. Človek. Vzťah. Vina. Pocit viny. Vedomie o vine. Zmierenie.

Existuje niečo, čo je v tomto svete staršie ako ľudstvo samo. Jestvuje niečo, čo úzko súvisí so životom človeka na tejto zemi a predsa na vzniku tohto unikátu nemá človek žiadnu zásluhu. Je niečo, čo sa stalo súčasťou nášho bytia natoľko, že si to ani neuvedomujeme, a predsa často utekáme, bránime sa a vystavujeme sa tak životu bez života.

Vzťah. Hneď na prvej strane Biblie čítame o unikátnom vzťahu Boha k človeku, potom človeka k človeku. O niekoľko riadkov ďalej sa dočítame o úteku a to v rovine vzťahu človek - Boh a neskôr, ako následok tohto úteku, aj o úteku v rovine človek - človek. Kam človek vlastne uteká? Kde sa cíti bezpečnejšie, ako v Božej prítomnosti? V žiadosti poznať seba, uteká k sebe a do seba. Plný nedôvery, pochybností a otázok, plný seba nakoniec v sebe nájde smrť.

V tejto etape ľudskej existencie sa po prvý krát stretávame s niečím, čo je nám dobre známe, ale pre človeka, ktorý žil v úzkom a dôvernom vzťahu s Bohom, sú tieto pocity úplne neznáme a cudzie. Hovoríme o vine, o pocitoch viny a o vedomí viny.

Boh napriek všetkému dáva človeku život, tvorí všetko nové. Nový život však človek nájde len mimo seba. „ *A to všetko je z Boha, ktorý nás zmieril so sebou v Kristu a zveril nám službu zmierenia, že totiž Boh bol v Kristu, zmieril svet so sebou, nepočítal ľuďom ich*

priestupky a ustanovil medzi nami zvestovanie zmierenia (2 Kor 5,18n). ¹ Je zvláštne, že aj keď ako kresťania veríme, že skrze smrť a vzkriesenie Ježiša Krista sme zmierení s Bohom, predsa toto zmierenie akosi nevieme prežiť a žiť, a to v rovine vzťahu človek – Boh, ako aj v rovine človek - človek. Možno bola naša predstava o zmierení ilúziou, ktorá opäť odzrkadľuje seba. Život v zmierení nie je život supermanov. Boh nás urobil opäť svojimi priateľmi smrťou Jeho Syna, no chodiť v tomto priateľstve, pestovať ho a rásť v ňom, je životnou úlohou všetkých, ktorí veria, že sú v Ježišovi Kristovi zmierení. Na ceste v skutočnom žítí zmierenia v rovine vzťahu Boh - človek sme pozvaní ho žiť aj v rovine vzťahov človek - človek. Sme pozvaní ísť za hranice svojich predstáv a postojov. Človek zmierený s človekom ukazuje svojím životom na ešte hlbšiu rovinu zmierenia, ktorej sme byť ako ľudstvo účastní pre Ježiša Krista.

Na základe povedaného si dovoľím tvrdiť a zároveň predniesť stanovisko, ktoré sa budem snažiť v tomto článku objasniť a priblížiť, a síce, že **pocity viny a vedomie o vine vznikajú vždy na úrovni vzťahu a vychádzajú z nepriateľstva a to v rovine vzťahov Boh - človek a vzťahu človek - človek a s tým súvisiacej roviny vzťah k sebe samému.** Teda, ak chceme pastorálne zvládnuť pocity viny a vedomie o vine, musíme pomocou nástrojov teológie a poradenskej psychológie dosiahnuť pri človeku trpiacom pocitmi viny zmierenie, a to vo všetkých spomenutých rovinách vzťahov. Pre pastorizátora je nevyhnutnou podmienkou žiť v zmierení a byť zmierený. Len v zmierení a len zmierený človek dokáže sprostredkovať zmierenie a sprevádzať na tejto ceste aj iných.

„Vina, pocity viny a vedomie o vine“ - rovnaká úroveň?

Je rozdiel medzi vinou a vedomím viny. Podľa Biblie je vinný každý človek prichádzajúci na svet, bez rozdielov. Aj dieťa, ktoré síce neurobilo žiadny zlý skutok je vinné, pretože na svet prichádza s porušenou prirodzenosťou Adama (R 5, 12). Odmenou za hriech je smrť (R 6,23) v rovine duchovnej, ako aj telesnej, bez rozdielov u každého človeka.² Ak teda nastupujeme na cestu zmierenia, je pre nás v pastorálnej starostlivosti dôležité vedieť, že je rozdiel medzi vinou vo všeobecnosti a vedomím viny.

¹ Biblia. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1978

² ADAMS, Jay. E: Grundlagen Biblischer Lebensberatung. Gießen: Brunnen Verlag, 1983, s. 148- 149.

„Z psychologického hľadiska treba rozlišovať medzi vedomím o vine, vedomím o tom, že som sa dopustil nesprávneho činu a medzi pocitom viny. Samotné utrpenie, ktoré sa má odstrániť, sa spája s pocitom viny. Pocity viny ťažia hrozivo najmä preto, že sú nepresné, neujasnené, nevstúpili ešte dokonale do vedomia. V takomto prípade pocity viny človeka dusia. Vedomie o vine už akýsi vyšší stupeň, predstavuje vlastne pripravenosť sponedať sa.“³ Pocity viny sú iste dôležité, lebo ak ich človek nechá prehovoriť a nezostane ľahostajný, môžu viesť človeka ďalej až k vedomiu o vine (nielen vo všeobecnosti) a nakoniec k zmiereniu.⁴

V pastorálnej starostlivosti iste vychádzame z existencie viny vo všeobecnosti. „Preto ako skrze jedného človeka hriech prišiel na svet a skrze hriech smrť, - a tak smrť prišla na všetkých ľudí, pretože všetci zhrešili (R 5, 12)“.⁵ Našou úlohou je však skúmať pocity viny a vedomie viny u daného jednotlivca. Existencia viny a fakt, že sa týka každého človeka bez rozdielu, nám len ukazuje na nepriateľstvo medzi Bohom a človekom. Naším poslaním je tento všeobecný predpoklad priviesť do konkrétosti pri danom jednotlivcovi a ukázať mu na cestu zmierenia.

Niekoľko dôležitých aspektov k metodike vedenia rozhovoru

Prvá zásada, ktorá nám znie, je: vnímať človeka, ktorý k nám prišiel. Josef Smolík hovorí: „Dochádza k trápnyim situáciám, ak si nevšimame dost' starostlivo postavenie toho druhého. Ten potom cíti, že pastier nevstúpil do jeho situácie, že mu nerozumie, že je mu jeho problém cudzí, že ho vlastne neberie dost' vážne.“⁶

Vnímať človeka znamená tiež, ako by sme to mohli povedať slovami profesora Ziemera všimáť si signály. Čo zoberiem skutočne, ak sa na človeka /pacienta/ pozerám? Jeho mimika, gestikulácia, hlas, dýchanie, poloha tela, spôsob prejavu. Na prvý pohľad to nemusí byť niečo významné. Ešte niečo mi môže ukázať nejakú zvláštnu správu na ceste: kniha, pekná kytica, fotka. Niekedy sa udeje to, že hneď na začiatku telo človeka /chorého/ niečo ukazuje, napr. rana po operácii alebo niečo podobné.⁷ Aj to, čo sa zdá byť na prvý pohľad nie podstatné, môže v niektorých prípadoch znamenať otvorenie cesty.

³ FILO, Július: Základy pastorálky / skriptum/. Bratislava: 2004, s. 43.

⁴ tamtiež s. 43.

⁵ Biblia. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1978

⁶ SMOLÍK, Josef: Pastýřska péče. Praha: Kalich, 1991, s. 53.

⁷ ZIEMER, Jürgen: Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck- Ruprecht, 2000, s. 279.

Ak reagujeme na to, čo si dovtedy nikto nevšimol, ako reakcia môže prísť agresia a s tým by sme mali rátať. Reakcia však môže byť aj opačná. Môže to byť niečo ako reklama: „Pozri, ide mi ...!“ Snáď ma dotýčny človek /chorý/ vyzýva: „Pod', sadni si.“ Čo môže pre pastorizátora znamenať viac, ako slová: „Smieš zostať, môžeme sa rozprávať.“⁸ Svojim vhodným prístupom, môže pastorizátor prispieť k prelomeniu izolácie. Totiž „človek /chorý/ vo svojom žiali upadá a žiaľ môže robiť človeka osamelým.“⁹

Ak teda človek vníma prijatie v rovine verbálnej aj personálnej vytvára sa atmosféra dôvery. Práve v dôvere sa otvára cesta a možnosť uzdravenia. „V tejto atmosfére má dôjsť k základnej informácii. Jej zdieľaniu spravidla predchádza tzv. iníciaľne mlčanie. Psychoterapeuti odporúčajú toto mlčanie neprerušovať. Po dvoch minútach by mal pastier formou verbálnej akceptácie vyzvať k rozhovoru. Po tejto fáze dochádza k mlčaniu, ktoré sa označuje ako symptomatické. Prekonať toto mlčanie, ktoré súvisí s trápnosťou zdieľaných informácii, je úlohou tzv. katarzie.“¹⁰ Podľa H. Clinebella je práve emocionálna katarzia rozhodujúci prvok rozhovoru. Pretože práve pri emocionálnom uvoľnení človek verbalizuje to, čo vníma ako bremeno, a to je oslobodzujúce. Ide o výnimočnú a zároveň vynikajúcu príležitosť uvoľniť myseľ uvedomiť si potlačené city, verbalizovať ich, nazvať ich menom, ujasniť ich.¹¹

Povedzme, že po symptomatickom mlčaní v katarzii došlo k fáze objasnenia a my sme sa dozvedeli, že dotýčny človek trpí pocitmi viny, ktoré ho prenasledujú. Teda koreňom jeho problému je vina. Ide o jasné pocity viny, alebo sú zahmlené, neutriedené? Sú to len pocity viny, alebo ide o vedomie o vine? Boli by sme príliš povrchní a ľahkovážni, ak by sme tento prípad uzavreli s tým, že by sme klienta diagnostikovali ako toho, ktorý trpí pocitmi viny. Ak sa vyplavia na povrch tieto emócie, je nutné ich analyzovať, posúdiť a skúmať. Tu sa naša cesta k zmiereniu práve začína.

Zmierenie v rovine Boh- človek

Cíti sa klient vinným tak, že je vinný len ako jeden z mnohých, alebo ho prenasledujú konkrétne pocity viny? Je si vedomí svojej viny len vo všeobecnosti, alebo jeho vedomie viny pramení v uvedomení si svojich vlastných konkrétnych pokleskov? Tieto otázky sú základné

⁸ tamtiež

⁹ tamtiež

¹⁰ SMOLÍK, Josef: Pastýřska péče. Praha: Kalich, 1991, s. 61.

⁷ CLINEBELL, H. in SMOLÍK, Josef: Pastýřska péče. Praha: Kalich, 1991, s. 61- 62.

na ďalšej ceste a v konečnom dôsledku určujú aj ďalšie smerovanie rozhovoru. V teologickom ponímaní jeho pocity viny vyplývajú z viny vo všeobecnosti, lebo je vinným vo svojej prirodzenosti. Podľa zaslúbení má však každý človek nádej v Ježišovi Kristovi, lebo: „... Božím darom milosti je večný život v Ježišovi Kristovi našom Pánovi (R 6,23).“¹² Preto práve v tomto bode je pre nás dôležité vedieť, aký je jeho vzťah s Bohom. V prvom rade potrebuje prežiť zmierenie v rovine vo vzťahu s Bohom, lebo práve život v tomto zmierení otvára cestu k zmiereniu na úrovni vzťahov človek – človek a k zmiereniu so sebou samým. Potrebuje prijať a prežiť Božie odpustenie.

Vedomie o vine vo všeobecnosti, vedomie o úbohosti svojej existencie, môže viesť k vedomiu o vine v konkrétnych situáciách. Kľúčové slovo je „vedomie“. Vyjadruje totiž postoj klienta k Bohu, k ľuďom, aj k sebe samému. „Vedomie“ o vine je dôležitým pojmom aj v teológii, pretože môže smerovať k pokániu. Ak však chceme hovoriť o pokáaní s „vedomím“ o vine, musí prísť aj ľútosť a vyznanie. *Ľútosť* nad sebou samým, nad svojou vinou, nad svojou úbohosťou a svojím stavom a *vyznanie* svojho stavu Bohu s vierou v odpustenie. Ak však s „vedomím“ o vine neprichádza aj ľútosť a vyznanie, nemôžeme hovoriť o pokáaní.

„Van der Schoot pod pokááním rozumie duševný postoj človeka, ktorý zahŕňa tieto momenty:

- osobné a slobodné spoznanie niektorých skutkov ako chýb a smútok nad nimi
- vôľa vrátiť sa znovu do správneho poriadku a ochota prijať následky vlastných skutkov.“¹³

Len v pokáaní pred Bohom môže človek nastúpiť na cestu zmierenia.

Dospieť k tomuto zlomovému bodu nie je ľahké a to ešte vôbec neznamená vyriešenie celého problému.

Predpokladáme však, že ak k nám klient prichádza, niečo s ním nie je v poriadku a to si uvedomuje. Ak vyjadrí svoje pocity, môžeme ich analyzovať, skúmať, pokúsiť sa ich pomenovať a viesť ho k už vyššie spomenutému cieľu.

Na čo by sme mali pamätať, to sú ďalšie zásady, o ktorých hovorí profesor Smolík, a síce, že obsah výpovede klienta nemôžeme posudzovať len z jeho slovného vyjadrenia, ale musíme brať do úvahy aj emocionálne pozadie a záujmy, ktoré výpoveď motivujú. Veľmi dôležité činitele v rozhovore sú úzkosť, obranné mechanizmy, prehnané očakávania a prenášanie rolí.¹⁴ To všetko nám môže pomôcť analyzovať a skúmať klientovo „vedomie“ viny. Faber

¹² Biblia. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1978

¹³ FILO, Július: Základy pastorálky / skriptum/. Bratislava: 2004, s. 45.

¹⁴ SMOLÍK, Josef: Pastýřska péče. Praha: Kalich, 1991, s. 63.

a Schott uvádzajú, že sú nevhodné odpovede pastorizátora, ktoré sú generalizujúce, príliš rýchlo diagnostikujúce, moralizujúce a dogmatizujúce, ktoré otvárajú teologickú diskusiu a príliš rýchlo podávajú návrh riešenia.¹⁵

Byť citlivý, vnímavý a otvorený pre vedenie Duchom svätým je pre pastorizátora nevyhnutnosťou. Len tak môže múdro a citlivo reagovať a viesť klienta v rozhovore správnym smerom, a síce k zmiereniu s Bohom.

Zmierenie v rovine človek – človek

(Chcem vysvetliť, že v rovine človek – človek je obsiahnutá rovina vzťahu k iným, ale aj rovina vzťahu a postoja k sebe samému. Zmierenie v rovine človek – človek a zmierenie v rovine Boh - človek spolu úzko súvisia, a preto ich nemôžeme a ani nechceme mechanicky oddeľovať. Toto delenie je len spôsob ako plasticky znázorniť, a tak si priblížiť roviny, v ktorých sa pohybujeme, teda vzťahy, v ktorých žijeme. Všetky tri roviny sú úzko prepojené a navzájom súvisia.)

Už vieme, že je klient zmierený s Bohom, predsa však trpí pocitmi viny. Nie je to vina vo všeobecnosti v zmysle: všetci sme hriešni. Tým už prešiel. Túto „vinu vo všeobecnosti“ prežil aj ako svoje „vedomie“ viny pred Bohom. Ako to, že človek, zmierený s Bohom, trpí pocitmi viny?

Mnoho kresťanov trpí až neurotickými pocitmi viny. Znamená to azda, že sa pri nich spasenie Ježiša Krista nestalo dokonalým, alebo že by boli s Bohom zmierení len čiastočne? Určite takto nesmieme uvažovať. Božie zmierenie nie je odkázané na nás ľudí. Božie dielo spásy je dokonalé. Obet' Ježiša Krista je dokonalá a teda aj spása je dokonalá pre všetkých, ktorí Ho vo viere prijímajú a v Ňom žijú. Problém je skôr v tom, že aj keď je mnoho kresťanov zmierených s Bohom, nevedia žiť v tomto zmierení. Boh nás vedie k tomu, aby keď sme zmierení, aby sme aj žili v zmierení. V určitom zmysle môžeme hovoriť o ceste posvätenia, ktorou kráča každý úprimný kresťan.

Ak nás Boh vedie cestou zmierenia, vynárajú sa na povrch ďalšie pocity viny, ktoré sú však iného rázu. Sú to pocity viny, ktoré pramenia v prvom rade v rovine vzťahov človek – človek a nepriamo potom aj v rovine človek Boh. Cesta žitia v zmierení nás vedie k Božiemu

¹⁵ FABER, SCHOTT: Praktikum Des sellersorgelichen Gesprächs. 1972 in SMOLÍK, Josef: Pastýřska péče. Praha: Kalich, 1991, s. 61.

uzdraveniu celého človeka. Naše pocity viny sú často len signálom neuzdravených oblastí života, v ktorých potrebujeme žiť zmierenie.

V tomto smere je nutné hovoriť o pravých, alebo inak povedané, zdravých pocitoch viny a o nezdravých alebo inak povedané nepravých, neurotických, tzv. infantilných pocitoch viny. Všetky majú svoje opodstatnenie a je potrebné ich riešiť.

Pravé pocity viny

„Odôvodnený pocit viny súvisí so zlými skutkami, ktorých sme sa dopustili, alebo s dobrými skutkami, ktoré sme nedotiahli do konca. Martin Buber sa vyjadril, že ten najprenikavejší pocit viny vzniká pri porušovaní zásad platných v medziľudských vzťahoch, čo človeka vedie k tomu, aby si povedal: „Ach, ako som mu to len mohol urobiť?“ Existuje aj niečo, čo psychiater Irvin D. Yalom zo Stanfordovej univerzity nazval existenciálnym pocitom viny: ide o „pozitívnu, konštruktívnu emóciu - o vnímanie rozdielu medzi jestvujúcim stavom a tým, aký by mal byť.“¹⁶

Môže sa stať, že klient nevie pomenovať svoj problém. Trpí pocitmi úzkosti a strachu. Našou úlohou je už vyššie spomínaným spôsobom sprevádzať a spoločne hľadať koreň úzkosti a strachu.

Možno vo fáze katarzie vyjde na povrch zážitok, ktorý môže mať súvis s klientovou úzkosťou. Freud hovorí o morálnej úzkosti, ktorá sa prejavuje ako hrozba pocitu viny, či iných nepríjemných pocitov.¹⁷

Možno odhalením situácie zistíme, že koreňom pocitu viny je skutočné prestúpenie Božieho slova, ktorým sa človek dopustil krivdy, zrady, alebo iného ublíženia voči svojmu okoliu. Teda úlohou pastorizátora je pomôcť klientovi konkrétne pomenovať jeho priestupok a na základe Božieho slova poukázať na to, že ide o hriech. Potom ho vedie k žitiu zmierenia pred Bohom (vyznanie konkrétneho hriechu a prosba o odpustenie) a vedie ho k zmiereniu s daným človekom/ ľuďmi, ku ktorým sa svojim konaním správal ako nepriateľ.

Pravé pocity viny sú vždy opodstatnené a vychádzajú z prestúpenia Božieho slova.

Ako dieťa Božie s Bohom zmierené má človek privilegium žiť v zmierení s Bohom, ale aj s ľuďmi. Božie zmierenie s človekom sa prejavuje v Jeho odpúšťajúcej láske, preto aj odôvodnené pocity viny a vedomie o vine v pastorálnej starostlivosti majú smerovať práve

¹⁶ MCGINNIS, Alan Loy: Sebadôvera. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1996, s. 106.

¹⁷ NYE, Robert. D: Tri psychologie. Bratislava: Ikar, a. s. , 2004, s. 20, 36.

k odpúšťajúcej Božej láske. Božia láska posúva človeka ďalej manifestovať Božie zmierenie aj do vzťahu s iným človekom, a tak teda žiť v zmierení. Aj takýmto spôsobom človek nepriamo prichádza k zmiereniu so sebou samým.

Choroba a vina

Ak sa niekto ocitne v ťažkej chorobe nie zriedka počujeme, ako hovorí: Prečo práve ja? Čo zlého som urobil? Za otázkou „Prečo“ stojí akési kauzálne spojenie viny a trestu. Môžeme to aj biblicky zdôvodniť: Kto je pred stvoriteľom hriešny, mal by padnúť do rúk lekára (Sir 38,15). Môžeme ale pri tomto zostať? Nie je niekedy skôr ľudskou potrebou racionálne zdôvodniť chorobu tak, že to posunieme do roviny trestu? Niekedy si človek nesie len následky svojich skutkov. Alkoholik, ktorý nerešpektoval rady lekára, nemôže obviňovať Boha za to, že má silnú chorobu pečene. Je dôležité posúdenie medzi medicínskymi súvislosťami s príznakmi choroby, s morálnym posúdením v zmysle vina- trest- kauzalita.¹⁸

Musíme rozpoznať, že nie vždy musí byť choroba svedectvom trestu Boha (J 9,2n) . Niekedy ide o ukázanie iného zmyslu. Choroba vedie človeka na hranicu, kde má človek výhľad na celý svoj život. V tom všetkom odpustenie Ježiša Krista ohromuje - Mk 2, 5. On postavil život človeka pod zmenu. Situácia vlastnej biedy sa stala podnetom k vydaniu sa na cestu. V týchto súvislostiach sa beznádejná otázka „Prečo?“ mení na objavenie v otázke „Načo?“

Choroba môže byť príležitosťou k zmysluplnej práci spomienok: Kto som? Kto som bol v skutočnosti? Kde som urobil chybu a kde som sa stal zraneným? Je pravda, že človek nie je len obeť, ale v mnohých prípadoch tiež subjekt a pôvodca svojej choroby. Môže sa stať, že človek v chorobe trpí pocitmi viny a je presvedčený, že je to Boží trest za jeho poklesok. Práve tu je dôležité kresťanské sprevádzanie. Pastorizátor by mal byť citlivý. Nemusí potvrdzovať aspekt trestu, ale zároveň nevyhovára klientovi jeho pocit viny. Klient môže byť otvorený a tým ide do hĺbky vo svojom vnímaní a uvažovaní. Je dôležité necúvnuť, ale čeliť týmto hlbokým a ťažkým otázkam. Dať priestor pocitom a vnímaniu a v základe viesť klienta k Božiemu slovu, Jeho dotyku a životu v zmierení. Pastorizátor môže nadviazať Božím Slovom napr. žalmom 130: „Z hĺbokosti volám k Tebe... Ak budeš počítat' hriechy, Pane, kto obstojí?.... U Teba je milosť a vyslobodenie.“¹⁹

¹⁸ ZIEMER, Jürgen: Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck- Ruprecht, 2000, s. 274.

¹⁹ ZIEMER, Jürgen: Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck- Ruprecht, 2000, s. 274- 276.

Neurotický pocit viny

Selma Freibergová píše, že zdravé svedomie vyvoláva pocit viny, ktorý je primeraný činu a tento pocit ma zabrániť tomu, aby sme podobný čin znovu zopakovali. „Avšak neurotické svedomie sa správa vo vnútri osobnosti ako gestapák, neľútostne sledí za nebezpečnými, či potenciálne nebezpečnými myšlienkami a všetkým, čo sa im čo len vzdialene podobá a akoby v nepretržitom inkvizičnom procese obviňuje, vyhráža sa, trýzni s cieľom usvedčiť z dopustenia sa bezvýznamných priestupkov, alebo zločinov, ktoré boli páchané v sne. Podobný pocit viny v konečnom dôsledku uväzňuje celú osobnosť.“²⁰

„Van der Schoot sa domnieva, že u tých ľudí, ktorí sú poviazaní niektorými psychickými zábranami, (možno zábranami takého rázu, že by ich niektorí odborníci dokázali nazvať ako chorobné stavy) k uspokojujúcemu zážitku, ktorý nasleduje po Božom odpustení, nedochádza.“²¹

Aj neurotické pocity viny vychádzajú z tohto, že človek nedokáže, alebo nevie žiť v zmierení. Niektoré časti jeho osobnosti potrebujú uzdravenie, a tak aj neurotické pocity viny sú akoby výkrikom do tmy. Aj tieto nezdravé pocity viny, ak sú správne pastorálne zvládnuté, môže Boh použiť ako cestu k uzdraveniu osobnosti človeka.

Je viacero ťažísk, z ktorých vznikajú nezdravé pocity viny. Ako som už vyššie spomenula, Freud hovorí o pocitoch viny v súvislosti s morálnou úzkosťou. Pocity viny vznikajú pod vplyvom toho, ako bola formovaná (rodičmi, okolím) a ako sa vyvíjala morálna stránka človeka.

Faktom je, že nie vždy bolo formovanie rodičov, či okolia objektívne a správne. Niektoré rodiny sú príliš tradičné, iné zasa liberálne. Faktom je aj to, že na každé dieťa má formovanie rodičmi a okolím iný dopad (súvisí to s jeho osobnosťou). Aj z tohto dôvodu má veľa dospelých ľudí problém s poňatím viny a rozvážnym utriedením svojich pocitov.

Ako pastorizátori by sme mali poznať rôzne faktory, ktoré vplývajú na klientov. Dôležité je skúmať pozadie (okolnosti, skúsenosti, vzťahy, obrazy) ich života a ich vnútorného sveta.

Nezdravé pocity viny môžu vznikáť z nesprávneho **vnímania samého seba**.

Ako klient vníma sám seba, svoju identitu? Mnoho kresťanov nežije zmierenie s Bohom, pretože:

- *neuveďomuje si a neprijíma svoju hodnotu v Bohu.*

²⁰ FREIBERGOVÁ, Selma in MCGINNIS, Alan Loy: Sebadôvera. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1996, s. 106.

²¹ FILO, Július: Základy pastorálky / skriptum/. Bratislava: 2004, s. 45.

McGinnis hovorí, že sa svojich klientov usiluje priviesť k tomu, aby si uvedomili, že ich veľkolepo stvoril veľký Boh a že z toho dôvodu majú svoju cenu. Hovorí, že sebadôveru si začíname budovať od chvíle, keď uveríme, že naším Otcom je láskavý Boh.²²

- *bojí sa vlastnej nedokonalosti*

„Ak hovoríme, že sme bez hriechu, sami seba klameme a nieto v nás pravdy (1J 1,8).“ Je dôležité, aby sme sa vedeli priamo pozrieť na svoju tienistú stránku, nezatajovali ju a nekonali, ako keby jej nebolo. Ak človek dokáže akceptovať aj svoje negatívne stránky a vie sa bez problémov pozrieť na to, čo Jung nazval našimi „tienistými stránkami,“ svedčí o tom, že sme v poriadku.²³

- *vždy sa porovnáva s inými.*

Niektorí ľudia chcú byť vždy ako niekto iný. Porovnávajú sa, chcú sa podobať, alebo túžia, aby sa iní podobali im. Ak to tak nie je, ak nejakým spôsobom nezapadnú, objavia sa pocity viny.

- *vždy sa pýta, či urobil dosť.*

Sú to ľudia, ktorí by chceli ľuďom vždy vyhovieť. Akoby to bola ich povinnosť. Nepýtajú sa na to, čo by chceli urobiť, čo by bolo dobré, ale prenasleduje ich otázka: Urobil som dosť? Ak niekoho neuspokoja, majú pocit viny. Privysoké nároky v zamestnaní, alebo v rodine ich ubíjajú.

Je dôležité vedieť sa povzniesť nad očakávania iných, mať schopnosť správať sa nezávisle. „A nepripodobňujte sa tomuto svetu, ale premeňte sa obnovením mysle (R 12,2).“²⁴

- *neustále sa vracia k svojej vine*

„Sekularisti kritizujú kresťanov pre ich posadnutosť hriechom, vinou a sebatrýznením. Niektorí ľudia sa zbytočne trýznia aj preto, že vychádzajú z nesprávneho presvedčenia, že najsvätejšími sú vtedy, keď na seba hľadajú nanajvýš kriticky, že Boh má najväčšiu radosť z poníženého seba zaznávajúceho pútnika, ktorý ustavične prosí o odpustenie. Vina sa akosi stáva znakom zbožne zmýšľajúceho človeka.“²⁵

- *v podvedomí je bombardovaný názormi z minulosti*

²² MCGINNIS, Alan Loy: Sebadôvera. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1996, s. 21, 22.

²³ tamtiež s. 32, 33.

²⁴ MCGINNIS, Alan Loy: Sebadôvera. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1996, s. 74.

²⁵ tamtiež s. 107.

Môžu to byť názory, ktoré zostali z detstva, ale už nezodpovedajú skutočnosti. Môže to byť rodinná hanba z minulosti, ktorú by chceli zatajiť.²⁶

Domnievam sa, že nepravé (falošné) pocity viny v rovine vzťahov človek - Boh a človek - človek vyplývajú z nesprávneho vnímania seba a z nesprávneho spracovania situácií, okolností, zážitkov a obrazov v živote a vo vzťahoch. Poznávaním a rozoznávaním pocitov viny prechádza klient aj poznávaním samého seba. Prichádza tak k Božiemu uzdraveniu osobnosti a tak aj k žitiu v zmierení. Známý britský duchovný napísal: „Ak niekto naozaj uverí, že Boh mu odpustil, môže sa pred neurózou zachrániť.“²⁷

Úlohou pastorizátora je pomôcť pomenovať, utriediť, vyjasniť, spomenúť si, pomôcť spájať súvislosti a viesť k odpusteniu a k životu v zmierení.

„Biblia sa jednoznačne zmieňuje o tom, že odpustenie nie je len skutok, ale aj spoznávanie: dozvedáme sa, že v prítomnosti možno žiť plnohodnotným životom a minulosť treba nechať za sebou. Pavol povedal: Ale jedno robím, zabúdam na to, čo je za mnou a bežím za tým, čo je predom mnou (F 3, 13- 14).“²⁸

Je v našej prirodzenosti, že utekáme pred Bohom do seba, blúdime a nakoniec v sebe nachádzame smrť. Ak sa správnym spôsobom chopíme pocitov viny a vedomia o vine, môžeme sa učiť žiť životom nie supermanov, ale životom Božích detí. Môžeme nielen prežiť zmierenie, ale učiť sa ho žiť v každodennom živote. Ako Božie stvorenia potrebujeme žiť vo vzťahoch, a to v uzdravených vzťahoch vo všetkých rovinách. Potrebujeme žiť vo vzťahu zmierenia s Bohom, s ľuďmi, aj so sebou samým. Nový život v odpustení a vyslobodení človek nájde len mimo seba. Sme pozvaní žiť v uzdravených vzťahoch, v zmierení. „A to všetko je z Boha, ktorý nás zmieril so sebou v Kristu a zveril nám službu zmierenia, že totiž Boh bol v Kristu, zmieril svet so sebou, nepočítal ľuďom ich priestupky a ustanovil medzi nami zvestovanie zmierenia (2 Kor 5, 18- 19).“²⁹

Peer reviewed by: Prof. ThDr. Július Filo
Mgr. Samuel Mišiak, PhD

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. Biblia. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1978

²⁶ tamtiež s. 87, 108.

²⁷ tamtiež s. 110.

²⁸ tamtiež s. 111.

²⁹ Biblia. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1978.

2. McGINNIS, Alan Loy: Sebadôvera. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1996
3. ADAMS, Jay. E: Grundlagen Biblischer Lebensberatung. Gießen: Brunnen Verlag, 1983
4. FILO, Július: Základy pastorálky / skriptum/. Bratislava: 2004
5. SMOLÍK, Josef: Pastýřska péče. Praha: Kalich, 1991
6. ZIEMER, Jürgen: Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck- Ruprecht, 2000
7. NYE, Robert. D: Tri psychologie. Bratislava: Ikar, a. s. 2004
8. FREIBERGOVÁ, Selma in McGINNIS, Alan Loy: Sebadôvera. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1996